A Hencidai Csere-erdő (HUHN20011) kiemelt jelentőségű természetmegőrzési terület fenntartási terve

Debrecen
2016.

Készítette
Hortobágyi Nemzeti Park Igazgatóság

Együttműködő partner
BioAqua Pro Környezetvédelmi Szolgáltató és Tanácsadó Kft.
E-misszió Természet- és Környezetvédelmi Egyesület

Vezető szakmai koordinátor
Olajos Péter

Szakmai koordinátor

Vezető természettudományi szakértő

Vezető agrárgazdálkodási szakértő

Közreműködő szakértők
Dr. Gulyás Gergely
Horváth Dénes
Kun András
Lukács Attila
Dr. Sum Szabolcs
Tóth Pál

© Hortobágyi Nemzeti Park Igazgatóság 2016.

Ez a dokumentáció a szerzői jogról szóló 1999. évi LXXVI. törvény értelmében szerzői jogvédelem alatt áll. A dokumentáció nyilvános, a megfelelő hivatkozások mellett szabadon felhasználható és terjeszthető!

Tartalomjegyzék

1. A terület azonosító adatai ... 4
1.1. Név ... 4
1.2. Azonosító kód ... 4
1.3. Kiterjedés ... 4
1.4. A kijelölés alapjául szolgáló fajok és/vagy élőhelyek ... 4
1.4.1. Jelölő élőhelyek ... 4
1.4.2. Jelölő fajok ... 4
1.6. Egyéb védettségi kategóriák ... 4
1.7. Tervezési és egyéb előírások ... 5
1.7.1. Természetvédelmi kezelési terv ... 5
1.7.2. Településrendezési eszközök ... 5
1.7.3. Körzeti erdőtervek és üzemtervek ... 5
1.7.4. Körzeti vadgazdálkodási tervek és üzemtervek ... 5
1.7.5. Halgazdálkodási tervek ... 5
1.7.7. Egyéb tervek ... 5
2. Veszélyeztető tényezők ... 6
3. Kezelési feladatok meghatározása ... 8
3.1. Természetvédelmi célkitűzés, a terület rendeltetése ... 8
3.2. Kezelési javaslatok ... 8
3.2.1. Élőhelyek kezelése (Kezelési egységek – KE) ... 8
3.2.2. Élőhelyrekonstrukció és élőhelyfejlesztés ... 18
3.2.3. Fajvédelmi intézkedések ... 19
3.2.4. Kutatás, monitorozás ... 19
3.3.1. Agrártámogatások ... 21
3.3.2. Pályázatok ... 24
3.3.3. Egyéb ... 24
3.4. A terv egyeztetési folyamatának dokumentációja ... 24
3.4.1. Felhasznált kommunikációs eszközök ... 24
3.4.2. A kommunikáció címzettjei ... 24
3.4.3. Egyeztetés hatósági és területi kezelő szervekkel ... 25

I. Natura 2000 fenntartási terv

1. A terület azonosító adatai

1.1. Név

Tervezési terület neve:	Hencidai Csere-erdő kiemelt jelentőségű természetmegőrzési terület (kjTT)

1.2. Azonosító kód

Tervezési terület azonosítója:	HUHN20011

1.3. Kiterjedés

Tervezési terület kiterjedése:	121,104 ha

1.4. A kijelölés alapjául szolgáló fajok és/vagy élőhelyek

1.4.1. Jelölő élőhelyek

- 1530* - Pannon szikes sztyeppék és mocsarak
- 91I0* - Euro-szibériai erdőssztyepptölgyesek tölgyfajokkal (*Quercus spp.*)

*: kiemelt jelentőségű jelölő élőhely

1.4.2. Jelölő fajok

- Nagy szikibagoly (*Gortyna borelii lunata*)
- Nagy tűzlepke (*Lycaena dispar*)
- Magyar tavaszi-fésűsbagoly (*Dioszeghyana schmidtii*)

1.5. Érintett települések

Hajdú-Bihar megye: Hencida, Gáborján

A tervezési terület által érintett helyrajzi számok listáját az európai közösségi jelentőségű természetvédelmi rendeltetésű területekkel érintett földrészletekről szóló 14/2010. (V. 11.) KvVM rendelet (a továbbiakban: KvVM rendelet) tartalmazza. A Natura 2000 területek által érintett helyrajzi számokat és így a Natura 2000 jogi státuszt is a KvVM rendelet rögzíti, térképi megjelenítéssel is. A jogi jelleg a megosztással keletkező utód helyrajzi számokra is kiterjed.

1.6. Egyéb védettségi kategóriák

A terület egy része (105,99 ha) a Hencidai Csere-erdő Természetvédelmi Területtel (kiterjedés: 105,99 ha) átfedésben van. (A környezetvédelmi és vízgazdálkodási miniszter 7/1990. (IV. 23.) KVM rendelete egyes természeti területek védetté, valamint helyi jelentőségű természetvédelmi területek országos jelentőségűvé nyilvánításáról, továbbá természetvédelmi területek határának módosításáról).

A tervezési terület nem érint madárvédelmi területet.

A tervezési terület az Országos Ökológiai Hálózat magterület övezetének (87%), illetve ökológiai folyosó övezetének (12%) része.

1.7. Tervezési és egyéb előírások

1.7.1. Természetvédelmi kezelési terv

A tervezési területre természetvédelmi kezelési terv nem vonatkozik.

1.7.2. Településrendezési eszközök

Hajdú-Bihar Megyei Önkormányzat közgyűlésének 13/2010.(IX.17.) önkormányzati rendelete Hajdú-Bihar megye területrendezési tervéről.

Gáborján szabályozási terv és helyi építési szabályzat – 10/2004. (VIII.12.) önkormányzati rendelet.

Hencida község Önkormányzat Képviselő-testületének 10/2004. (X.12.) rendelete a Helyi Építési Szabályzatról és a Szabályozási tervek elfogadásáról.

1.7.3. Körzeti erdőtervek és üzemtervek

Körzeti erdőterv: Hajdúhát-Bihari erdőtervezési körzet körzeti erdőterve (érvényes: 2012.01.01 – 2021.12.31.) Törzskönyvi szám: 7007/14/2010. Kelt: 2012. december 20.

1.7.4. Körzeti vadgazdálkodási tervek és üzemtervek

I/3. Hajdú-bihari apróvadas körzet vadgazdálkodási terve. Érvényes: 2014-ig. (Készítését az Országos Vadgazdálkodási Adattár koordinálta.)

Kismarja-Berettyó Vadásztársaság, Kismarja (vadgazdálkodási egység kódszáma: 09-904610-1-4-1) vadgazdálkodási üzemterve. Érvényes: 2017-ig. Kelt: 2006. december 15. Jóváhagyta: Hajdú-Bihar Megyei MGSzH, Földművelésügyi Igazgatóság, Vadászati és Halászati Osztály.

Konyári Darvas Vadász Sportegyesület, Konyár (vadgazdálkodási egység kódszáma: 09-904410-1-4-1) vadgazdálkodási üzemterve. Érvényes: 2017-ig. Kelt: 2006. december 15. Jóváhagyta: Hajdú-Bihar Megyei MGSzH, Földművelésügyi Igazgatóság, Vadászati és Halászati Osztály.

1.7.5. Halgazdálkodási tervek

Berettyó (Víztérkód: 000118) halgazdálkodási terve. Érvényes: 2011. január 1-től 2015. december 31-ig. Halászatra jogosult: Körösi Halász Szövetkezet, Gyomaendrőd

Berettyó folyó a csatlakozó csatornákkal – Nagyér, Esztár, Nagymarjai, Hencida-Cseereerdői, Kis-Körös, Ördögárki, Furta, Nyártói, Poltralápi, Pappzugi csatorna (víztérkód: 04-018-1-1) - Horgászati hasznosító: Körösvidéki Horgász Egyesületek Szövetsége, Mátészalka

1.7.6. Vízgyűjtő-gazdálkodási terv

Berettyó alegység vízgyűjtő-gazdálkodási terve – Közreadta a TIKÖVIZIG és a Vízügyi és Környezetvédelmi Központi Igazgatóság. Esedékes felülvizsgálat éve: 2015.

1.7.7. Egyéb tervek

Nagy szikibagoly (*Gortyna borelii lunata*) fajmegőrzési terve. Környezetvédelmi és Vízügyi Minisztérium Természetvédelmi Hivatal, 2004.

2. Veszélyeztető tényezők

Kód	Veszélyeztető tényező neve	Jelentősége	Érintett terület nagysága (%)	Milyen jelölő élőhelyre vagy fajra és milyen módon gyakorol hatást?
A04.01	intenzív legeltetés	L	<5%	Pannon szikes sztyeppék és mocsarak (1530*): A szarvasmarha legeltetése a közösségi jelentőségű élőhelyen elsősorban a sziki magaskórósok területén, valamint néhány cickórós szikes gyep területén érezteti a hatását. A folyamatos és jelentős taposás hatására az összefüggő gyeptakaró felszakadozik, részben gyomosodás indulhat meg, ami a gyep természetességének csökkenéséhez, leromlásához járulhat hozzá.
				Euro-szibériai erdőssztyepptölgyesek tölgyfajokkal (Quercus spp.) (91I0*): A szarvasmarha legeltetése esetenként (kisebb foltokban) okozhatja az erdőkomponens gyepszintjének degradációját.
				Nagy szikibagoly (*Gortyna borelii*): A sziki kocsordos gyepek legeltetése a fűfélék nagyarányú elvonása miatt számottevően csökkenti a nőstény egyedek petézési lehetőségeit.
				Nagy tűzlepke (*Lycaena dispar*): Az alacsonyra legelt gyepen csökken a nőstény egyedek petézési hajlandósága, szélsőséges esetben megszünteti a faj petézési lehetőségeit. A nektárforrást jelentő virágos növények borítása is csökken „kopárra" legelt gyepterületek esetén.
I01	idegenhonos inváziós fajok jelenléte	H	>30%	Euro-szibériai erdőssztyepptölgyesek tölgyfajokkal (Quercus spp.) (91I0*): A fehér akác és az amerikai kőris az élőhely minden szintjét drasztikusan átalakítja, a megsemmisülésig degradálja (árnyékolás, gyökérkonkurencia, nitrogén halmozása a talajban, allelopátia stb.).
				Pannon szikes sztyeppék és mocsarak (1530*): A fehér akác és az amerikai kőris a jobb termőképességű cickórós szikes gyepekben (F1b) kis mértékben terjed. Nitrogénkötő sugárgombája miatt nitrofil gyomnövények megtelepedését segítheti elő, így hozzájárul a gyep gyomosodásához, természetességének csökkenéséhez.
				Nagy szikibagoly (*Gortyna borelii*), nagy tűzlepke (*Lycaena dispar*), magyar tavaszi-fésűsbagoly *(Dioszeghyana schmidtii)*: A fajok számára alkalmas élőhelyek kiterjedésének csökkenésén keresztül érvényesül a kedvezőtlen hatás.
J02.03	csatornázás és vízelvezetés	L	18,4	Euro-szibériai erdőssztyepptölgyesek tölgyfajokkal (Quercus spp.) (91I0*): A kiszáradás csökkenti a tölggyel végzett erdőfelújítások sikerességét és a faj spontán megtelepedésének esélyeit is.
				Pannon szikes sztyeppék és mocsarak (1530*): A csatornázás eredményeként a csatornákkal átszőtt élőhelyen a talajvízszint mélyebbre vándorol, mely a kilúgozódás veszélyét, vagyis a talajban oldható sók mélyebbre vándorlását, így közvetetten az élőhely szikes karakterének csökkenését eredményezi.

K01.03	kiszáradás	L	4,3%	Nagy tűzlepke (*Lycaena dispar*): A faj magas füvű rétekhez kötődik. A kiszáradás gátolja az ilyen élőhelyek keletkezését, alacsonyabb gyepvegetáció alakul ki eltérő mikroklimatikus adottságokkal.
Kód	**A területre kívülről ható veszélyeztető tényező neve**	**Jelentősége**	**Érintett terület nagysága (%)**	**Milyen jelölő élőhelyre vagy fajra és milyen módon gyakorol hatást?**
Kód	**Jövőbeli valószínűsíthető veszélyeztető tényező neve**	**Jelentősége**	**Érintett terület nagysága (%)**	**Milyen jelölő élőhelyre vagy fajra és milyen módon gyakorol hatást?**
K02.01	fajösszetétel változás, szukcesszió	L	<5%	Nagy szikibagoly (*Gortyna borelii*), nagy tűzlepke (*Lycaena dispar*), magyar tavaszi-fésűsbagoly (Dioszeghyana schmidtii): A fajok számára alkalmas élőhelyek kiterjedésének csökkenésén keresztül érvényesül a kedvezőtlen hatás.
A04.02	alullegeltetés	L	<5%	Pannon szikes sztyeppék és mocsarak (1530*): Az alullegeltetés az ún. filcesedés folyamatát segíti elő, vagyis a fűavar nemezszerű felhalmozódását. Középtávon, ha a kaszálás is elmarad az élőhely megszűnése is bekövetkezhet. A térképezés során a területen talált jellegtelen gyepek jelentős részben pannon szikesek (1530*) megszűnésével jöttek létre.

3. Kezelési feladatok meghatározása

3.1. Természetvédelmi célkitűzés, a terület rendeltetése

Általános célkitűzések:

A Hencidai Csere-erdő kiemelt jelentőségű természetmegőrzési területté nyilvánításakor az élőhelyvédelmi irányelv 4. cikkének (4) bekezdése alapján a terület természetvédelmi célkitűzései meghatározásra kerültek, valamint kiemelésre kerültek egyes jelölő értékek, amelyeket a kezelés során prioritásként kell kezelni. A Natura 2000 területek célkitűzései és prioritásai a területek hivatalos Natura 2000 adatlapjain (SDF) találhatók.

A természetvédelmi célállapot:

A megjelölt prioritások szerinti célállapot megvalósításakor arra kell törekedni, hogy a terület egyéb természetes, közösségi jelentőségű (de nem jelölő) élőhelyek kiterjedésének, karakterének, egységes táji megjelenésének, természetes biológiai sokféleségének fennmaradása is biztosítható legyen, különös tekintettel az ott előforduló, jelentős értéket képviselő védett fajok igényeire.

A célállapot eléréséhez rendelt célkitűzések:

- A még meglevő zergevirágos akácosok részleges és óvatos átalakítása sziki tölgyesekké;
- A korábbi letermelési területek változatos fajösszetételű sziki tölgyessé történő, elhúzódó kialakítása;
- A még meglevő őshonos fák és facsoportok teljes kímélete, fáslegelő-szerű fenntartása-felújítása;
- A még meglevő sziki tölgyes állományokban olyan erdőkezelési módszer bevezetése, mely a folyamatos erdőborítást biztosítja (tarvágás és teljes talajelőkészítés és tuskózás mellőzése), ugyanakkor idős (részben odvas) faegyedek és holt faanyag kellő arányú meglétét is;
- A jelenlegi, legeltetéses gyepkezelés lehetőség szerinti fenntartása;
- A Berettyó-meder morfológiájának megtartása ill. természetesebbé alakítása a parti vegetációnak a jelenleginél kíméletesebb kezelésével-fenntartásával (kotrás, vízi növényzet irtása, parti fák és cserjék eltávolítása stb. visszaszorítása).

3.2. Kezelési javaslatok

A Natura 2000 területre vonatkozó természetvédelmi célkitűzések eléréséhez a terület egyes részei eltérő kezelést igényelnek, figyelembe véve az ott előforduló élőhelyeket, fajokat, és az ott jellemző gazdálkodási formákat. A kezelési, fenntartási, és részben az élőhelyrekonstrukciós és fejlesztési javaslatokat ezért a Natura 2000 terület egyes lehatárolt részegységeire, az úgynevezett kezelési egységek (KE) vonatkozóan rendszerezi a fenntartási terv (a kezelési egységek térbeli elhelyezkedését a 3.2.5. melléklet térképei mutatják be). Az egyes kezelési egységekre nem vonatkoztatható élőhelyrekonstrukciós, fajvédelmi, kutatási és monitorozási javaslatokat a 3.2.2. - 3.2.4. fejezetben tárgyalja a fenntartási terv.

3.2.1. Élőhelyek kezelése (Kezelési egységek – KE)

A kezelési javaslatok esetében élesen el kell választani a kötelező jellegű, jogszabályban előírt

korlátozásokat, illetve az önkéntes vállalásokat. A 275/2004 (X. 8.) Kormányrendelet 4.§ 5. pontja alapján „*(5) A fenntartási terv a Natura 2000 terület kezelésére vonatkozó javaslatokat, valamint ezek megvalósításának lehetséges eszközeit tartalmazza, és jogszabály eltérő rendelkezése hiányában kötelező földhasználati szabályokat nem állapít meg.*”
Az itt megfogalmazott előírás-javaslatok célja, hogy a kezelési egységekben előforduló közösségi jelentőségű értékek, a jelenlegi gazdálkodási gyakorlat és adottságok alapján javaslatot tegyenek a gazdálkodás kívánatos módjára. Ennek érdekében itt megfogalmazásra kerülnek olyan előírás-javaslatok, amelyek alapul szolgálnak a jövőbeli támogatási programok kidolgozásához. A gazdálkodók számára ezek az előírás-javaslatok a jelen terv alapján kötelezettséget nem jelentenek, betartásuk csak támogatási programokon keresztül, önkéntes vállalás formájában válhat csak kötelezővé. A már más jogszabály vagy hatósági eszköz alapján létező előírások esetében azok kötelező jellegét értelemszerűen az azt megalapozó jogszabály, vagy hatósági eszköz támasztja alá, jelen fenntartási terv ezekre az előírásokra csak utalást tesz.

A Hencidai Csere-erdő Natura 2000 területen az előforduló élőhelyek, fontosabb fajok és gazdálkodási módok alapján 5 kezelési egység lehatárolása indokolt, amelyek térképi megjelenítését a 3.2.5 mellékletek fejezet mutatja be. A kezelési egységek lehatárolása a 2015-ben tapasztalt természeti adottságok alapján történt, 1:10.000 alapléptékben. A térképi lehatárolás léptékét figyelembe véve a kezelési egységek határai (különösen nem mesterséges vonalat, pl. szántó, csatorna határkövető egységek esetén) nem szigorúan véve rögzítettek, hanem 10-20 méteres átmeneti sávban értelmezhetők. A kezelések, beavatkozások gyakorlati tervezésénél emellett figyelembe szükséges venni, hogy a természeti adottságok, élőhelyek spontán változásai miatt a kezelési egységek egymáshoz viszonyított határai megváltozhatnak. A fentiek alapján tehát a kezelési egységek térbeli lehatárolása a fenntartási terv gyakorlati átültetése esetén áttekintő, iránymutató jellegű információnak tekintendő, aminek pontosítását magán a területen, az adott időszak aktuális állapotának megfelelően kell elvégezni.

KE-1 kezelési egység

(1) Meghatározása: szántóföldek. A kezelési egységbe tartozó 3 élőhelyfoltból kettő nagyobb területű szántó parcellához csatlakozó elszántás (beszántás). A kezelési egység kiterjedése 2,72 hektár.

(2) Érintettség vizsgálata

- A kezelési egység élőhelytípusai (Á-NÉR 2011 kódok szerint): egyéves, intenzív szántóföldi kultúrák (T1)
- Natura 2000 élőhelyek: -

(3) Gazdálkodáshoz kötődő általános kezelési javaslatok

Gazdálkodáshoz kötődő általános kezelési javaslatokat nem teszünk.

(4) Gazdálkodáshoz köthető, támogatási rendszerbe illeszthető kezelési előírás-javaslatok

a) Kötelező előírások és korlátozások
A Natura 2000 területekre vonatkozó kezelési jellegű kötelező előírások és korlátozások a fenntartási terv elfogadásának időpontjában a kezelési egység élőhelytípusaira nincsenek.

b) Önkéntesen vállalható előírások

- Kizárólag környezetkímélő besorolású növényvédő szerek alkalmazása engedélyezett (SZ19).
- Totális gyomirtó szerek használata nem engedélyezhető a területen (SZ24).
- Tápanyag-utánpótlást csak szerves trágyával lehet végezni (SZ37).
- Szántó füves élőhellyé alakítása spontán felhagyással (SZ53).

(4) Élőhelyrekonstrukciós és élőhelyfejlesztési javaslatok
A Hencida 080/16f és a Hencida 080/16a helyrajzi számokon (rét és legelő művelési ágak) elszántások vannak. Javasoljuk a művelési ágnak megfelelő területhasználat visszaállítását.

(5) Erdőtelepítésre vonatkozó javaslat:
A kezelési egység területén az erdőtelepítés nem javasolható.

(6) Gazdálkodáshoz nem köthető javaslatok
Gazdálkodáshoz nem köthető jellegű kezelési javaslatok a kezelési egységre vonatkozóan nem merülnek fel.

(7) Kezelési javaslatok indoklása

A szántóföldi technológiákra (tápanyag utánpótlás, kemikáliák) vonatkozó előírások a határos természetes élőhelyek ökológiai állapotának megőrzését szolgálják. Az elszántások a rét/legelő művelési ágú gyepterületek kiterjedését csökkentik. Potenciális vegetációjuk egyébként a pannon szikes sztyeppék és mocsarak (1530*) lenne, tehát a spontán gyepesedéssel az érintett közösségi jelentőségű élőhely kiterjedésének növekedése lenne elérhető. Amíg a visszagyepesítés nem történik meg, szükséges az érintkező gyepterületek állapotának romlása érdekében az önkéntesen vállalható előírások betartása.

KE-2 kezelési egység

(1) Meghatározása: Azokat a területeket soroltuk ebbe a kezelési egységbe, amelyek természetvédelmi kezelése alapvetően legeltetéssel és/vagy kaszálással oldható meg. A Natura 2000 terület jelölő értékei jellemzően ezeken a területeken fordulnak elő. Szinte kivétel nélkül ide tartoznak a gyepterületek. A Kocsordos-őszirózsás sziki magaskórósok, rétsztyeppek, a Jellegtelen száraz-félszáraz gyepek és Jellegtelen üde gyepek mellett kisebb kiterjedésben szikes pusztai mocsarak és Cickórós puszták jellemzőek. Ugyanakkor az erdőssztyepp-erdők egy része is ebbe a z egységbe került, mert a Nyílt sziki tölgyesek (M3) erdőkomponense nem választható el minden esetben a gyepkomponenstől sem biotikai értelemben, sem a természetvédelmi kezelés terén. A kezelési egység kiterjedése 36,51 hektár.

(2) Érintettség vizsgálata:
- A kezelési egység meghatározó élőhelytípusai (Á-NÉR 2011 kódok szerint): Kocsordos-őszirózsás sziki magaskórósok, rétsztyepek (F3), Jellegtelen száraz-félszáraz gyepek (OC), Jellegtelen üde gyepek (OB), Cickórós puszták (F1b), Nyílt sziki tölgyesek (M3)
- Érintett erdőrészletek: Hencida 47A, 47B, 48A, 48B, 48D, 48E, 48G
- Védett természeti területen fekvő erdőrészletek: Hencida 47A, 47B, 48A, 48B, 48D, 48E, 48G
- Natura 2000 élőhelyek: Pannon szikes sztyeppék és mocsarak (1530*), Euro-szibériai erdőssztyepptölgyesek tölgyfajokkal (*Quercus spp.*) (91I0*)

(3) Gazdálkodáshoz kötődő általános kezelési javaslatok

A legeltetéssel és/vagy kaszálással történő élőhelykezelés eredményessége a részletesen kidolgozott legeltetési és/vagy kaszálási tervek függvénye, hiszen a kezelési egységben rendkívül mozaikos élőhelymintázat jellemző. Ezt a mozaikosságot nem lehet megtartani egységes legelőnyomással történő legeltetéssel. A legeltetés mértékének és térbeli mintázatának optimalizálásával azonban megőrizhető a jelenlegi viszonylag kedvező természetvédelmi állapot, sőt valamelyest a mozaikoló élőhelyek természetes dinamikai és szukcessziós folyamatai is életben tarthatók.

(4) Gazdálkodáshoz köthető, támogatási rendszerbe illeszthető kezelési előírás-javaslatok

a) Kötelező előírások és korlátozások

A gyepek esetén kötelezően betartandó előírásként a Natura 2000 gyepterületek fenntartásának földhasználati szabályairól szóló 269/2007 (X.18.) Korm. rend. előírásait szükséges alapul venni.

Erdők esetén az Európai Mezőgazdasági Vidékfejlesztési Alapból a Natura 2000 erdőterületeken történő gazdálkodáshoz nyújtandó kompenzációs támogatás részletes szabályairól szóló 41/2012. (IV. 27.) VM rendelet.

Hajdúhát-Bihari erdőtervezési körzet körzeti erdőterve (érvényes: 2012.01.01 – 2021.12.31.) Törzskönyvi szám: 7007/14/2010. Kelt: 2012. december 20.

Védett természeti területen fekvő erdők (ilyen mindegyik érintett erdőrészlet a kezelési egység területén) esetében a kötelezően betartandó előírásoknál a természet védelméről szóló 1996. évi LIII. törvény előírásait is szükséges alapul venni.

b) Önkéntesen vállalható előírások

- A gyepek cserjésedését meg kell akadályozni, azonban a szórtan jelentkező őshonos cserjék megőrzésére törekedni kell (GY28).
- Legeltetéssel és/vagy kaszálással történő hasznosítás (GY22).
- A legeltetési sűrűséget a működési terület szerinti nemzeti park igazgatósággal egyeztetni szükséges (GY44).
- Évente az időjárási viszonyoknak és a gyep állapotának megfelelő, természetvédelmi ökológiai és a gazdálkodási szempontokat egyaránt figyelembe vevő kaszálási terv készítése és egyeztetése a működési terület szerinti nemzeti park igazgatósággal, valamint az így egyeztetett kaszálási terv végrehajtása (GY79).
- Legeltetési terv készítése és egyeztetése szükséges a működési terület szerinti nemzeti park igazgatósággal (GY59).
- A gyepterület kaszálása, szárzúzása esetén min. 10 cm-es fűtarló biztosítása (GY92).
- Inváziós fás szárúak mechanikus irtása kötelező (GY26).
- Agrár-erdészeti rendszerek kialakítása támogatható (GY120).
- A terület további hasznosítása nem erdőgazdálkodási tevékenység keretében (E91). (Magyarázat: az érintett erdőrészletek esetén.)
- Szóró, sózó vagy etetőhely a működési terület szerinti nemzeti park igazgatósággal egyeztetett helyszínen alakítható ki (VA01).

(4) Élőhelyrekonstrukciós és élőhelyfejlesztési javaslatok:

A kezelési egység területére vonatkozóan élőhely-rekonstrukciós vagy élőhelyfejlesztési javaslat nem merül fel.

(5) Erdőtelepítésre vonatkozó javaslat:

A kezelési egység területén az erdőtelepítés nem javasolható.

(6) Gazdálkodáshoz nem köthető javaslatok

Gazdálkodáshoz nem köthető jellegű kezelési javaslatok a kezelési egységre vonatkozóan nem merülnek fel.

(7) Kezelési javaslatok indoklása:

Az élőhely-kezelési módszerek körében a területileg illetékes nemzeti park által jóváhagyott kaszálási terv és a legeltetési terv végrehajtása, valamint a cserjésedés megakadályozása a jelölő nagy szikibagoly (*Gortyna borelii lunata*) élőhelyének, mint a közösségi jelentőségű pannon szikes sztyeppék és mocsarak (1530*) élőhely hosszú távú védelmét, fenntartását biztosítja. A faj élőhelyén, a pannon szikes sztyeppék és mocsarak (1530*) közösségi jelentőségű élőhelyekhez sorolható sziki kocsordos gyepeket nem kell mindenáron évente kaszálni, de 3 vagy 4 éves rotációban szükséges. A sávos kaszálás javasolt, mely maximálisan a terület 1/3-át érinti, 3 éves forgó alkalmazásával (vagy esetleg 1/4-ét, 4 éves ciklusokban). Tekintettel arra, hogy a nőstény lepkék füvek hüvelyébe petéznek, ezért a gyep egészének tavaszi/kora nyári kaszálása, és a széna összegyűjtése a fiatal hernyók pusztulását, míg az élőhely késő őszi kaszálása a peték megsemmisülését eredményezné. Továbbá a nőstény példányok leginkább 25-45 cm magasságú – azaz kellően vastag, és erős szárú – füveket választanak a peterakáshoz, ezért a nyár derekán/végén végrehajtott kaszálás sem támogatható akkor, ha a növényzet legalább a rajzási időszak kezdetéig (időjárási körülményektől függően szeptember végéig/október elejéig) nem nő meg ilyen magasságúra. A kezelési egység területén a kaszálást kizárólag a következő időszakban javasoljuk engedélyezni: július 1. – augusztus 20. A magas fűtarlóval történő kaszálás után gyorsabb a növényzet regenerálódása és hamarabb helyreáll az imágók számára optimális, magasabb füvű élőhelyi struktúra. A nagy tűzlepke *(Lycaena dispar)* védelme szempontjából a legeltetés előtérbe helyezése indokolt a kaszálással szemben, de a két alapvető gyepgazdálkodási mód kombinálásával a gyepterületek hosszú távú megőrzése és a faj védelme is megoldható. A magyar tavaszi-fésűsbagoly (*Dioszeghyana schmidtii*) állományai elsősorban az erdőssztyepp-erdőkhöz kötődnek a tervezési területen. A faj a felnyíló, de viszonylag fajgazdag és jelentős borítású cserjeszinttel rendelkező tölgyesekhez kötődik a tervezési területen, de zártabb állományok is megfelelnek a faj igényeinek.

Az érintett gyepterületek fenntartásához nélkülözhetetlen azok legelőként vagy kaszálóként történő hasznosítása. A területileg illetékes nemzeti parkkal egyeztetett állatfajtával/állatfajtákkal történő legeltetési sűrűség, illetőleg az egyeztetett kaszálási tervnek megfelelő módon kivitelezett kaszálás a kezelési egység területén található gyepek hosszú távú fenntartását, ezen belül a Kocsordos-őszirózsás sziki magaskórósok, rétsztyepek, mint a Pannon szikes sztyeppék és mocsarak (1530*) közösségi jelentőségű élőhelytípus kedvező természetességi állapotának hosszú távú fenntartását, illetőleg a gyomosodó gyepfragmentumok természetközelibb állapotba kerülésének elősegítését hivatott biztosítani.

A kezelési egységbe tartozó erdőssztyepp-erdők erdőkomponense nem választható el minden esetben a gyepkomponenstől sem biotikai értelemben sem a természetvédelmi kezelés terén. Ezeknek az erdőknek a gyepszintje inkább a sztyeppkomponens élőhelyeivel rokonítható és fenntartásuk véleményünk szerint elsősorban alacsony legelőnyomással történő legeltetéssel oldható meg oly módon, hogy a a terület jelentős részén mindig hazai fa- és cserjefajokból álló cserjések (és fiatal facsoportok) legyenek. Az ezt az állapotot biztosító természetvédelmi kezelés ismereteink szerint nem oldható meg oly módon, hogy a terület az Országos Erdőállomány Adattárban szereplő úgynevezett erdőtervezett erdő. Itt jegyezzük meg, hogy a területre vonatkozó 2012-ben készült „Natura 2000 elővizsgálati dokumentáció" (HBM Kormányhivatal Erdőgazdálkodási Főosztály – HNPI) előírásai szerint az ebben a kezelési egységben szereplő erdőrészletek is vágásos üzemmódban kezelendők. Ezzel ellentétes „A terület további hasznosítása nem erdőgazdálkodási tevékenység keretében (E91)" elnevezésű önkéntesen vállalható előírás javaslatunk. Ezt a véleményünket az alábbi konfliktuspontokra és az imént (ebben a bekezdésben) leírtakra alapozzuk.

Konfliktuspontok az erdőkkel kapcsolatosan:

A kezelési egységbe tartozó idős, kocsányos tölgy főfafajú erdősztyep-jellegű erdők felújítása igen jelentős probléma. A fő problémát véleményünk szerint az jelenti, hogy ezek az állományok a 2009/XXXVII. évi törvény szerint erdők, és vonatkozik rájuk minden ebből fakadó kötelezettség, míg valójában ezek erdő és gyep komponensekből álló összetett élőhelyek. A felújítási kötelezettségből keletkező erdősítések azonban csak megfelelő tőszám és átlagmagasság elérése után tekinthetők befejezettnek, ami azt jelenti, hogy az idős felnyíló erdő a hatályos jogszabályi környezetben nem újítható fel felnyíló erdővé. Mivel a termőhely nem jó, vélhetően az eredeti főfafajjal az állományok nem is újíthatók fel olyan módon, hogy az erdészeti hatóság azt elfogadja. A faanyagtermelést nem szolgáló üzemmódra való áttérés esetén további probléma, hogy ebben az esetben felújítási kötelezettség nem keletkezik, emiatt az erdőtervben nem is írható elő. Kiscsoportos, vagy egyedi beültetések nem végezhetők el, mivel ellentétesek a szabályozással. Ez a megoldás az erdészeti terminológiába jelen pillanatban nem ültethető be.

Gyepterületek, erdei tisztások kaszálása: jelen pillanatban nincs elérhető technológia, az erdei legeltetést jogszabály tiltja.

KE-3 kezelési egység

(1) Meghatározása: A Natura 2000 területen lévő zárt erdőket foglaltuk a kezelési egységbe. Az Országos Erdőállomány Adattárban nyilvántartott, erdőművelés alatt álló területek túlnyomó részben, de a kezelési egységbe beletartoznak azok a kis területű faállományok is, amelyek az Adattárban szereplő erdőkhöz csatlakoznak (szegélyhelyzetben). Ezek nem állnak erdőművelés alatt, de a 2009. évi XXXVII. törvény értelmében fásításnak minősülnek. Összkiterjedésük: 48,13 hektár.

(2) Érintettség vizsgálata

- A kezelési egység meghatározó élőhelytípusai (Á-NÉR 2011 kódok szerint): Alföldi zárt kocsányos tölgyesek (L5), Akácültetvények (S1), Őshonos fafajú keményfás jellegtelen erdők (RC), Üde és nedves cserjések (P2a), Vágásterületek (P8)
- A kezelési egységben csekély kiterjedésben előforduló egyéb élőhelytípusok (Á-NÉR 2011 kódok szerint): Nem őshonos fafajok spontán állományai (S6), Jellegtelen

száraz-félszáraz gyepek (OC), Galagonyás-kökényes-borókás száraz cserjések (P2b), Őshonos lombos fafajokkal elegyes idegenhonos lombos és vegyes erdők (RDb), Őshonos fajú facsoportok, fasorok, erdősávok (RA), Kocsordos-őszirózsás sziki magaskórósok, rétsztyepek (F3), Magaskórós ruderális gyomnövényzet (OF), Újonnan létrehozott, őshonos vagy idegenhonos fafajú fiatal erdősítés (P3), Nyílt sziki tölgyesek (M3)

- érintett erdőrészletek: Hencida 47A, 47B, 47C, 47D, 48B, 48C, 48F, 48G, 48H, 48TI, 48VI, 49A, 61A, 61B, 61C, 61D
- Védett természeti területet érintő erdőrészletek: Hencida 47A, 47B, 47C, 47D, 48B, 48C, 48F, 48G, 48H, 48TI, 48VI, 49A, 61A, 61B, 61C, 61D
- Natura 2000 élőhelyek: Pannon szikes sztyeppék és mocsarak (1530*), Euro-szibériai erdőssztyepptölgyesek tölgyfajokkal (*Quercus spp.*) (91I0*)

(3) Gazdálkodáshoz köthető általános kezelési javaslatok

Gazdálkodáshoz köthető általános kezelési javaslatot nem teszünk, a kezelési előírás-javaslatok lefedik a természetvédelmi célok megvalósulásához szükséges tevékenységeket és korlátozásokat.

(4) Gazdálkodáshoz köthető, támogatási rendszerbe illeszthető kezelési előírás-javaslatok

a) Kötelező előírások és korlátozások

A gyepek esetén kötelezően betartandó előírásként a Natura 2000 gyepterületek fenntartásának földhasználati szabályairól szóló 269/2007 (X.18.) Korm. rend. előírásait szükséges alapul venni.

Erdők esetén az Európai Mezőgazdasági Vidékfejlesztési Alapból a Natura 2000 erdőterületeken történő gazdálkodáshoz nyújtandó kompenzációs támogatás részletes szabályairól szóló 41/2012. (IV. 27.) VM rendelet.

Hajdúhát-Bihari erdőtervezési körzet körzeti erdőterve (érvényes: 2012.01.01 – 2021.12.31.) Törzskönyvi szám: 7007/14/2010. Kelt: 2012. december 20.

Védett természeti területen fekvő erdők (ilyen mindegyik érintett erdőrészlet a kezelési egység területén) esetében a kötelezően betartandó előírásoknál a természet védelméről szóló 1996. évi LIII. törvény előírásait is szükséges alapul venni.

b) Önkéntesen vállalható előírások

- A körzeti erdőtervezés során – a közösségi jelentőségű élőhelyek vagy fajok megőrzése érdekében – az erdőterület erre alkalmas erdőrészleteiben a folyamatos erdőborítást biztosító átalakító, szálaló vagy faanyagtermelést nem szolgáló üzemmódra való áttérés (E03).
- A tisztások fátlan állapotban tartása, tisztásként való további nyilvántartása (E12).
- A ritka fajhoz tartozó, vagy odvas, vagy böhöncös, vagy idős vagy más okból értékes faegyedek kijelölése és megőrzése az elő- és véghasználatok során (E18).
- A természetes erdőtársulás/közösségi jelentőségű élőhely megfelelő állományszerkezetének kialakítása érdekében a nevelővágások során az alsó lombkorona- és a cserjeszint kialakítása, a kialakult szintek megfelelő záródásának

fenntartása (E27).
- Természetes, természetszerű és származék erdőkben a tarvágás mellőzése (E33).
- Felújítás táj- és termőhelyhonos fafajokkal, illetve faállomány típussal (E51).
- Az erdőszegélyekben található intenzíven terjedő lágy- és fásszárúak továbbterjedésének mechanikus módszerekkel (pl. kézi cserjeirtás, szárzúzás) történő megakadályozása (E83).
- Egészségügyi fakitermelés elhagyása az erdő fennmaradását, egészségi állapotát jelentősen veszélyeztető erdővédelmi ok kivételével (E94).
- Szóró, sózó vagy etetőhely a működési terület szerinti nemzeti park igazgatósággal egyeztetett helyszínen alakítható ki (VA01).

(5) Élőhelyrekonstrukciós és élőhelyfejlesztési javaslatok

Javasoljuk a jelenlegi akácosok véghasználatát, majd helyükön őshonos és tájhonos fafajok (pl. kocsányos tölgy, magas kőris, magyar kőris, mezei szil, fehér nyár) alkotta erdők felnevelését. A javasolt tevékenység szerkezetátalakításnak minősíthető, mely az érintett erdőtagokban élőhelyrekonstrukciós tevékenység kivitelezését jelenti.

(6) Erdőtelepítésre vonatkozó javaslat

A kezelési egység területén az erdőtelepítés nem javasolható.

(7) Gazdálkodáshoz nem köthető javaslat

Gazdálkodáshoz nem köthető javaslatok a kezelési egységre vonatkozóan nem merültek fel.

(8) Kezelési javaslatok indoklása

A z Euro-szibériai erdőssztyepptölgyesek tölgyfajokkal *(Quercus spp.)* (91I0*) kiemelt közösségi jelentőségű élőhelytípusba sorolható erdők állományaik hosszú távú fenntartásához, jelenlegi állapotuk megőrzéséhez, természetességük további csökkenésének megakadályozásához az erdőgazdálkodási tevékenységre vonatkozó önkéntesen vállalható javaslatok betartása indokolt. Egyéb, természetközelibb erdőtípusba be nem sorolható erdők tekintetében a hatályos körzeti erdőterv által meghatározott célállomány elérése javasolt.
A magyar tavaszi-fésűsbagoly (*Dioszeghyana schmidtii*) állományai elsősorban a az erdőssztyepp-erdőkhöz kötődnek a tervezési területen. A faj a felnyíló, de viszonylag fajgazdag és jelentős borítású cserjeszinttel rendelkező tölgyesekhez kötődik a tervezési területen, de zártabb állományok is megfelelnek a faj igényeinek. Emiatt a kezelési egységben megfogalmazott előírás javaslatok a faj kedvező természetvédelmi helyzetét is biztosítják.
Az előírás-sorokat a 2012-ben készült „Natura 2000 elővizsgálati dokumentáció” (HBM Kormányhivatal Erdőgazdálkodási Főosztály – HNPI) előírásaival összhangban határoztuk meg.

KE-4 kezelési egység

(1) Meghatározása: A Berettyó folyó és a hozzá kapcsolódó kisebb vízfolyások, feltöltődött holtmedrek tartoznak a kezelési egységbe. Folyóvizek, állóvizek, jellegtelen üde magaskórós szegélynövényzet, kisebb nádas foltok és őshonos fafajú puhafás jellegtelen erdők és kisebb facsoportok a meghatározó élőhelyek. Az Országos Erdőállomány Adattárban nyilvántartott, erdőművelés alatt álló területekkel részben átfedő élőhelyfoltok is ide tartoznak. A kezelési egység kiterjedése 12,97 hektár.

(2) Érintettség vizsgálata

- A kezelési egység meghatározó élőhelytípusai (Á-NÉR 2011 kódok szerint): Folyóvizek (U8), Állóvizek (U9), Jellegtelen üde gyepek (OB), Őshonos fafajú puhafás jellegtelen vagy pionír erdők (RB)
- A kezelési egységben csekély kiterjedésben előforduló egyéb élőhelytípusok (Á-NÉR 2011 kódok szerint): Üde és nedves cserjések (P2a), Őshonos fajú facsoportok, fasorok, erdősávok (RA), Nem őshonos fafajok spontán állományai (S6), Nem tőzegképző nádasok, gyékényesek és tavikákások (B1a)
- Érintett erdőrészletek: Hencida 61A, 61B
- Védett természeti területen fekvő erdőrészletek: Hencida 61A, 61B
- Natura 2000 élőhelyek: nem kerültek elő a terepi felmérések során.

(3) Gazdálkodáshoz köthető általános kezelési javaslatok

Gazdálkodáshoz köthető általános kezelési javaslatot nem teszünk, a kezelési előírás-javaslatok lefedik a természetvédelmi célok megvalósulásához szükséges tevékenységeket és korlátozásokat.

(4) Gazdálkodáshoz köthető, támogatási rendszerbe illeszthető kezelési előírás-javaslatok

a) Kötelező előírások és korlátozások

A gyepek esetén kötelezően betartandó előírásként a Natura 2000 gyepterületek fenntartásának földhasználati szabályairól szóló 269/2007 (X.18.) Korm. rend. előírásait szükséges alapul venni.

Erdők esetén az Európai Mezőgazdasági Vidékfejlesztési Alapból a Natura 2000 erdőterületeken történő gazdálkodáshoz nyújtandó kompenzációs támogatás részletes szabályairól szóló 41/2012. (IV. 27.) VM rendelet.

Hajdúhát-Bihari erdőtervezési körzet körzeti erdőterve (érvényes: 2012.01.01 – 2021.12.31.) Törzskönyvi szám: 7007/14/2010. Kelt: 2012. december 20.

Védett természeti területen fekvő erdők (ilyen mindegyik érintett erdőrészlet a kezelési egység területén) esetében a kötelezően betartandó előírásoknál a természet védelméről szóló 1996. évi LIII. törvény előírásait is szükséges alapul venni.

b) Önkéntesen vállalható előírások

- A területen, a növényvédelmet kizárólag vizekre és vízben élő szervezetekre nem veszélyes minősítésű anyagokkal és kizárólag inváziós növényfajok irtása céljából lehet végezni. (V01)
- Vegyszer használata kizárólag fainjektálás során lehetséges. (V05)
- Inváziós fás szárúak mechanikus irtása kötelező. (GY26)

(5) Élőhelyrekonstrukciós és élőhelyfejlesztési javaslatok

Élőhely-rekonstrukciós javaslatokat nem teszünk.

(6) Erdőtelepítésre vonatkozó javaslat

A kezelési egység területén az erdőtelepítés nem javasolható.

(7) Gazdálkodáshoz nem köthető javaslat

Gazdálkodáshoz nem köthető javaslatok a kezelési egységre vonatkozóan nem merültek fel.

(8) Kezelési javaslatok indoklása

A kezelési egységbe tartozó területeknek gazdasági hasznosításuk lényegében nincs, ezt elsősorban elhelyezkedésük (keskeny, szegélyhelyzetű területek) következménye. A jelenlegi vízháztartási viszonyok további fennmaradása esetén jelentős változás az élőhelyeket illetően nem várható, de hosszú távon, a klímaváltozás hatásait is figyelembe véve jósolható a vizes élőhelyek kiszáradása, illetve beerdősülése. A vizes élőhelyek fenntartása elősegítheti bizonyos ritka, közösségi jelentőségű kétéltű- és hüllőfajok állománymegőrzését. Ilyenek a vöröshasú unka (*Bombina bombina*), a dunai tarajosgőte (*Triturus dobrogicus*) és a mocsári teknős (*Emys orbicularis*). Az önkéntesen vállalható előírás-javaslatokat a felsorolt fajok érdekében fogalmaztuk meg.

KE-5 kezelési egység

(1) Meghatározása: A Berettyó árvízvédelmi töltése tartozik a kezelései egységbe. A töltésen és a töltéslábon lévő gyep a legtöbb esetben jól karbantartott, kaszálással hasznosított. A hullámtéri oldalon található töltéslábon, de gyakran a rézsűn is mocsárrétek és franciaperjés rétek alakultak ki. Ezek általában közepes természetességű állományok. Ide tartoznak a töltés tetején futó földutak is. A kezelési egység vonatkozásában a vízügyi előírások alapvetően meghatározzák a kezelés lehetséges módját. A kezelési egység kiterjedése 20,78 hektár.

(2) Érintettség vizsgálata:

- A kezelési egység meghatározó élőhelytípusai (Á-NÉR 2011 kódok szerint): Jellegtelen száraz-félszáraz gyepek (OC), Jellegtelen üde gyepek (OB)
- A kezelési egységben csekély kiterjedésben előforduló egyéb élőhelytípusok (Á-NÉR 2011 kódok szerint): Mocsárrétek (D34), Franciaperjés rétek (E1)
- Érintett erdőrészletek: Hencida 48B
- Védett természeti területen fekvő erdőrészletek: Hencida 48B
- Natura 2000 élőhelyek: Cnidion dubii folyóvölgyeinek mocsárrétjei (6440) (nem jelölő élőhely), Sík- és dombvidéki kaszálórétek *(Alopecurus pratensis, Sanguisorba officinalis)* (6510) (nem jelölő élőhely)

(3) Gazdálkodáshoz köthető általános kezelési javaslatok

Az évi kétszeri kaszálás megfelelő természetvédelmi kezelés is egyben. A töltéslábak évi egyszeri, vagy két évenkénti egyszeri kaszálása, esetlegesen a kis legelőnyomással történő legeltetése a magaskórós szegélytársulások fenntartását is lehetővé teszi és egyben gátat szab a fás szárú inváziós növényfajok magképzésének is. A Hencida 48B erdőrészlet néhány méter széles kaszált szegélye tartozik a kezelési egységbe. Ez egy speciális helyzetnek tekinthető.

(4) Gazdálkodáshoz köthető, támogatási rendszerbe illeszthető kezelési előírás-javaslatok

a) Kötelező előírások és korlátozások

A gyepek esetén kötelezően betartandó előírásként a Natura 2000 gyepterületek fenntartásának földhasználati szabályairól szóló 269/2007 (X.18.) Korm. rend. előírásait szükséges alapul venni.

Erdők esetén az Európai Mezőgazdasági Vidékfejlesztési Alapból a Natura 2000 erdőterületeken történő gazdálkodáshoz nyújtandó kompenzációs támogatás részletes szabályairól szóló 41/2012. (IV. 27.) VM rendelet.

Hajdúhát-Bihari erdőtervezési körzet körzeti erdőterve (érvényes: 2012.01.01 – 2021.12.31.) Törzskönyvi szám: 7007/14/2010. Kelt: 2012. december 20.

Védett természeti területen fekvő erdők (ilyen mindegyik érintett erdőrészlet a kezelési egység területén) esetében a kötelezően betartandó előírásoknál a természet védelméről szóló 1996. évi LIII. törvény előírásait is szükséges alapul venni.

b) Önkéntesen vállalható előírások

- Legeltetéssel és/vagy kaszálással történő hasznosítás. (GY22)
- Évente az időjárási viszonyoknak és a gyep állapotának megfelelő, természetvédelmi ökológiai és a gazdálkodási szempontokat egyaránt figyelembe vevő kaszálási terv készítése és egyeztetése a működési terület szerinti nemzeti park igazgatósággal, valamint az így egyeztetett kaszálási terv végrehajtása. (GY79)
- Legeltetési terv készítése és egyeztetése szükséges a működési terület szerinti nemzeti park igazgatósággal. (GY59)

(5) Élőhely-rekonstrukciós és élőhely-fejlesztési javaslatok

Élőhely-rekonstrukciós javaslatokat nem teszünk.

(6) Gazdálkodáshoz nem köthető javaslatok

Gazdálkodáshoz nem köthető javaslatokat nem teszünk.

(7) Kezelési javaslatok indoklása

A töltéslábakon és a töltéseken található kaszálórétek további fenntartása érdekében adtuk meg a kezelési javaslatokat. A kezelési javaslatok segítik a vöröshasú unka (*Bombina bombina*), a mocsári teknős *(Emys orbicularis)*, és a jelölő nagy tűzlepke *(Lycaena dispar)* állományának fennmaradását is (előbbi két faj nem jelölő a terület vonatkozásában). A vöröshasú unkának elsősorban táplálkozóterületként fontos a töltéslábakon található üde gyepterületek megléte, míg a mocsári teknős számára a töltésoldal napsütötte és laza talaja tojásrakásra alkalmas. A jelölő nagy tűzlepkének nektárforrást jelentenek a kaszálórétek abban az esetben, ha a faj repülésekor még nem történt meg a kaszálás. A töltések évenkénti kétszeri kaszálása azonban nem teremt kedvező feltételeket a faj szaporodásához. A kapcsolódó erdőszegélyek esetén azonban elegendő évente egyszer, esetleg kétévente egyszer kaszálni, így ez a keskeny sáv már a sikeres szaporodást is lehetővé tenné.

3.2.2. Élőhelyrekonstrukció és élőhelyfejlesztés

Az élőhelyrekonstrukciós és élőhelyfejlesztési javaslatokat a dokumentáció 3.2.1. fejezetben,

a kezelési egységekre vonatkozó kezelési javaslatokkal egységes szerkezetben tárgyalja. Az élőhelyrekonstrukciós javaslatok összefoglalóan a következők:

A KE-3 kezelési egység esetében az általános javaslatok között megfogalmazottak szerkezetátalakításnak minősülnek, így azt élőhelyrekonstrukciós javaslatnak tekintjük. A KE-3 kezelési egység területén javasolt szerkezetátalakítás (fehér akác ültetvény erdő hazai és tájhonos fajtákra történő lecserélése) hosszú távon a 91I0* közösségi jelentőségű élőhelytípus kiterjedését növelné. A KE-1 kezelési egység esetében javasoljuk az elszántott rét vagy legelő művelési ágú területeken az eredeti művelési ág helyreállítását, mellyel a szomszédos, sokszor közösségi jelentőségű élőhely (1530*) kiterjedése növekedhetne.

3.2.3. Fajvédelmi intézkedések

A tervezési terület jelölő fajainak védelme alapvetően az élőhelyek megfelelő kezelésén keresztül biztosítható, a 3.2.1. fejezetben részletezett élőhelykezelési javaslatok alapján. Specifikus fajvédelmi intézkedések nem indokoltak.
Itt egy rövid felsorolást adunk a kezelési egységek által érintett jelölő fajokról.

KE-2: magyar tavaszi-fésűsbagoly (*Dioszeghyana schmidtii*), nagy szikibagoly (*Gortyna borelii lunata*), nagy tűzlepke *(Lycaena dispar)*
KE-3: magyar tavaszi-fésűsbagoly (*Dioszeghyana schmidtii*)
KE-5: nagy tűzlepke *(Lycaena dispar)*

3.2.4. Kutatás, monitorozás

A Nemzeti Biodiverzitás-monitorozó Rendszer (NBmR) keretében a területen monitorozás nem zajlik.

A tervezés alapját jelentő 1:10.000 léptékű élőhelytérképezés, illetve a jelölő fajokra vonatkozó botanikai és zoológiai felmérés 2015-ben készült el a teljes területre nézve. A további kutatás és monitorozás tekintetében a 2015-ös felmérés eredményeit célszerű alapállapotnak tekinteni.

A jövőben szükséges a területen a kijelölés alapjául szolgáló közösségi jelentőségű élőhelyek kiterjedésének és természetességének, valamint a jelölő fajok állományának nyomon követése.
A jelölő élőhelyek monitorozására javasolható 5 évente az NBmR protokoll szerinti élőhelytérképezés elvégzése. Az élőhelyek ennél ritkábban végzett monitorozása vélhetőleg nem ad megfelelő lehetőséget az esetlegesen beinduló negatív folyamatok megváltoztatását célzó idejében történő beavatkozásra. Javasolt a jelölő élőhelyek (1530* - Pannon szikes sztyeppék és mocsarak, 91I0* - Euro-szibériai erdőssztyepptölgyesek tölgyfajokkal (*Quercus spp.*)) állományainak változását is egy-egy mintavételi helyen monitorozni, erre alkalmas módszer a közösségi jelentőségű gyepekre vonatkozó módszertan.
A jelölő lepkefajok [magyar tavaszi-fésűsbagoly (*Dioszeghyana schmidtii*), nagy szikibagoly (*Gortyna borelii lunata*), nagy tűzlepke *(Lycaena dispar)*]monitorozása NbmR protokoll szerint végezhető, 5 évente.

3.2.5. Mellékletek

A gazdálkodáshoz és egyéb területhasználathoz köthető kezelési egységek megjelenítése.

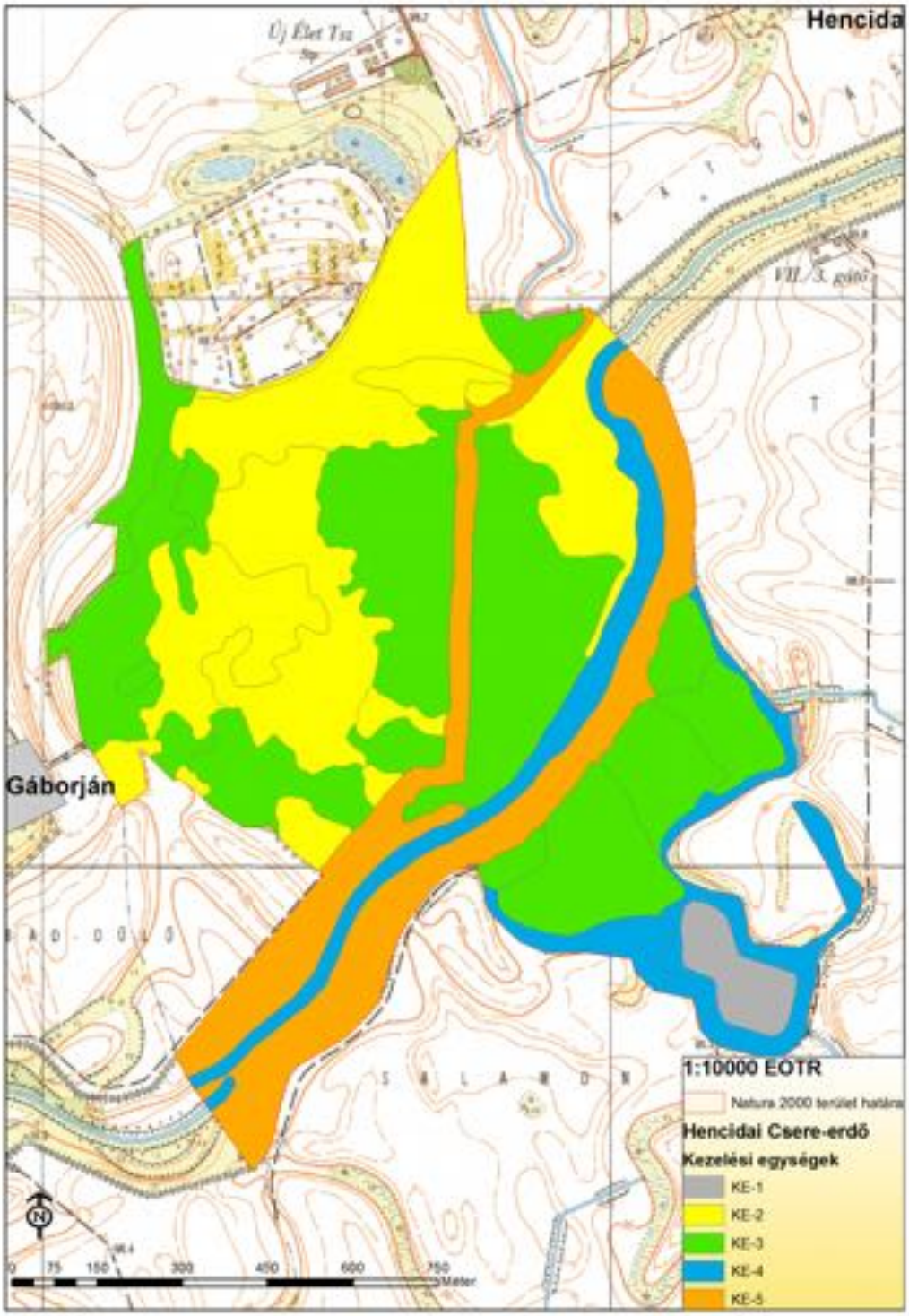

A tervezési terület kezelési egységei. 2016.12.15.

1.1. A kezelési javaslatok megvalósításának lehetséges eszközei a jogi háttér és a tulajdonviszonyok függvényében

A tervezési terület egésze a Hencidai Csere-erdő (HUHN20011) kiemelt jelentőségű természetmegőrzési területbe tartozik, tehát a tervezési területre alapvetően a 275/2004 (X.8.) Kormányrendelet az irányadó.

A terület egy része (105,99 ha) a Hencidai Csere-erdő Természetvédelmi Terület (kiterjedés:

105,99 ha) része. A vonatkozó jogszabály a környezetvédelmi és vízgazdálkodási miniszter 7/1990. (IV. 23.) KVM rendelete egyes természeti területek védetté, valamint helyi jelentőségű természetvédelmi területek országos jelentőségűvé nyilvánításáról, továbbá természetvédelmi területek határának módosításáról.

A tervezési terület szinte teljes egészében a Magyar Állam tulajdonában és a Hortobágyi Nemzeti Park Igazgatóság vagyonkezelésében található.

Ezen túl a terület egyes részei az országos ökológiai hálózat magterület, illetve pufferterület övezetének részei is egyben (ld. 1.6. fejezet).

A terület erdőállománya 53,34 hektáron helyezkedik el és az erdőrészletek nagyrészt állami tulajdonban vannak.

A kezelési javaslatok megvalósítása esetén a fentebb összefoglalt körülményeket kell figyelembe venni.

3.3.1. Agrártámogatások

3.3.1.1. Jelenleg működő agrártámogatási rendszerek

A jelenleg hatályos Mezőgazdasági Parcella Azonosító Rendszer alapján a Hencidai Csere-erdő kiemelt jelentőségű természet-megőrzési terület Hencida és Gáborján közigazgatási területeket érintve több fizikai blokkban található. Az érintett fizikai blokkok területnagyságának megközelítőleg 41,67 %-a mezőgazdaságilag támogatható területre esik, melyre agrártámogatás igényelhető.

MEPAR Blokkazonosító	teljes terület (ha)	támogatható terület (ha)	KAT
LHH2H-9-11*	1,22	0,00	0
LJ5FH-D-11*	48,62	36,18	KAT20
LJ92H-4-11	34,60	0,00	KAT20
LJLNH-2-11	0,58	0,00	KAT20
LJEVH-3-11	4,28	4,00	KAT20
LJ32H-W-11	37,61	17,36	-
L6W2H-D-11	9,50	5,95	0
LERFH-W-11	16,75	0,00	0
L5UVH-4-11	5,64	2,68	0

** Az adott MEPAR-blokknak nem a teljes területe fed át a Natura 2000 terület területével.*

A fizikai blokkban gazdálkodó mezőgazdasági termelők számára az alábbi agrártámogatási források érhetőek el:

Egységes területalapú támogatás (SAPS)

A támogatás mértékéről évente a vidékfejlesztésért felelős miniszter dönt miniszteri rendeletben. A támogatás igénybevételének feltétele, hogy a gazdálkodó maradéktalanul tartsa be az 50/2008.(IV.24.) FVM rendeletben foglaltakat, amely a Helyes Mezőgazdasági és Környezeti állapot feltételrendszereit tartalmazza.

Agrár-környezetgazdálkodási támogatás (AKG)

Középhosszú távú (5 gazdálkodási év) támogatási rendszer, melynek feltételeit a Vidékfejlesztési Miniszter által kiadott miniszteri rendelet szabályoz. Jelen Natura 2000 területen a támogatási rendelet gyep hasznosítási irányú horizontális célprogramjai vehetőek igénybe, ugyanis a Hencidai Csere-erdő kiemelt jelentőségű természetmegőrzési terület nem esik bele Magas Természeti Értékű Területek zónalehatárolásaiba. Szakembereink álláspontja szerint a terület hosszú távú fenntartásához elegendőek a horizontális célprogramokban

elérhető kiegészítő támogatások. Az elérhető támogatás mértéke az extenzív gyepgazdálkodás célprogramban legeltetéses hasznosítás esetén 77 Eurónak megfelelő forintösszeg, kaszálásos hasznosítás esetén 40 Eurónak megfelelő forintösszeg. Ökológiai gyepgazdálkodás célprogramban legeltetéses hasznosítás esetén 85 Eurónak megfelelő forintösszeg, kaszálásos hasznosítás esetén 48 Eurónak megfelelő forintösszeg érhető el.

Kötelező földhasználati előírások ellenértékeként igényelhető kompenzációs jellegű kifizetések

Tekintettel arra, hogy a 269/2007. (X. 18.) Korm. rendelet alapján földhasználati előírások vannak hatályban a gyepterületekre vonatkozóan, a *128/2007. (X.31.) FVM rendelet* alapján a Natura 2000 gyepterületeken történő gazdálkodáshoz területalapú, kompenzációs támogatás vehető igénybe, melynek értéke 38 EUR/ha évente.
Ehhez hasonlóan, a Natura 2000 irányelveket érvényre juttató jogszabályok végrehajtásával érintett, az Országos Erdőállomány Adattárban nyilvántartott erdőrészlet területén felmerülő költségek és jövedelem kiesés ellentételezése céljából a magánkézben lévő, Natura 2000 erdőterületeken történő gazdálkodáshoz kompenzációs támogatás igényelhető, mely az erdő természetességétől, a faállomány korától és összetételétől függően évente 40-230 EUR/ha lehet.

Önkéntesen vállalt előírások nyomán igényelhető mező- és erdőgazdálkodási támogatások

Az agrár-környezetgazdálkodási célprogramok közül az ország egész területén (a támogatható területeken) igénybe vehető *horizontális* szántóföldi, gyepgazdálkodási és ültetvény célprogramok érhetők el. Az erdőterületekre vonatkozóan az erdő-környezetvédelmi célprogramok kifizetései vehetők igénybe.

Nem termelő mezőgazdasági beruházások

A 33/2008. (III.27.) FVM rendelet alapján támogatás vehető igénybe olyan földhasználati intézkedésekre, amelyek gazdálkodáshoz közvetlenül nem kapcsolódnak, ugyanakkor a vidéki táj értékeinek, állat- és növényvilágának fennmaradását szolgálják, ez által növelik a Natura 2000 területek közjóléti értékét, illetve hozzájárulnak a környezetgazdálkodási célok teljesítéséhez.

Kedvezőtlen Adottságú Területek támogatása

Ez az intézkedés támogatási lehetőséget biztosít a kedvezőtlen természeti adottságokkal rendelkező területeken gazdálkodók részére az 1257/1999/EK tanácsi rendeletének 19-20. cikkelyei alapján.
A kedvezőtlen adottságú területek (KAT) támogatásának célja a fenti rendelet 19. cikkében, valamint 20. cikkében meghatározott, a gazdálkodás eredményességét kedvezőtlenül befolyásoló gazdasági, társadalmi és természeti tényezők hatásainak részbeni kompenzációja. A KAT támogatás a Natura 2000 támogatással együtt igényelhető.

3.3.1.2. Javasolt agrártámogatási rendszer

Kifejezetten Natura 2000 területekre jelenleg a Natura 2000 gyep- és erdőterületekre vonatkozóan létezik kompenzációs kifizetés. Látható azonban, hogy jelenleg nincsen hatályban szántó és halastó művelési ágú, valamint egyéb természetvédelmi szempontból fontos élőhelyre (láprét, vizes élőhelyek stb.) kidolgozott földhasználati előírás, illetve ez alapján kompenzációs kifizetés. Ebből adódóan ezekre a területekre csupán az egyéb földhasználati korlátozások (nitrát területekre, védett területekre vonatkozó) vannak érvényben, speciális faj és élőhelyvédelmi intézkedések nincsenek.

A Natura 2000 gyepterületekre vonatkozó jelenlegi földhasználati előírások általános értelemben olyan gyephasználatot támogatnak, amely országos léptéket tekintve általában szükségesek a gyepek természetességének megőrzéséhez. Ugyanakkor általánosságukból következően nem képesek kezelni olyan helyi és speciális problémákat, amelyek éppen a jelölő értékek miatt fontosak (egyes kivételes esetekben akár ellent is mondhatnak a Natura 2000 célkitűzéseknek). A fenntartási terv egyik szerepe éppen azoknak a lokális kezelési feladatoknak a meghatározása, amelyek támogatási rendszerbe való beépítése a Natura 2000 célkitűzések szempontjából szükséges.

A jelenlegi agrártámogatási rendszer további jelentős korrekcióra szoruló hiányossága, hogy nem ösztönzi a természetvédelmi szempontból fontos gazdálkodói beavatkozásokat a nem hasznosított mezőgazdasági területeken. Egyúttal nem is teszi érdekeltté a gazdálkodót abban, hogy azok a nem hasznosított mezőgazdasági területek, amelyek éppen a hasznosítás hiánya miatt őriznek értékes közösségi jelentőségű élőhelytípusokat, fajokat - megfelelő (vagy jobb illetve nagyobb) állapotban és kiterjedésben fennmaradjanak.

A Hencidai Csere-erdő fenntartási tervének tanulságai alapján az agrártámogatási rendszer módosításával, bővítésével, kiegészítésével kapcsolatban a javaslatok két szintre bontva képzelhetők el:

Kötelező szint: A terület jelenlegi állapotának megőrzése érdekében szükséges tevékenységek, amelyeket minden Natura 2000 földhasználóra kötelező érvényűen szükséges érvénybe léptetni. Ez a kötelező földhasználati szabályok kibővítésével, illetve a meglevő szabályok módosításával/összehangolásával, és a hozzájuk kapcsolódó kompenzációs kifizetések megváltoztatásával léptethető életbe. A Hencidai Csere-erdő Natura 2000 terület vonatkozásában ebbe a körbe illeszthető eszközök a következők:

-

Önkéntes szint: A terület természeti állapotának javítását szolgáló eszközök, amelyek az egyes területek, kezelési egységek sajátosságainak megfelelően önkéntes vállalás alapján ösztönzik a területhasználót az élőhelyek állapotának javítására, a közösségi jelentőségű fajok populációinak erősítésére. Ezek az eszközök ilyen értelemben átmenetet mutatnak az élőhelyfejlesztési- élőhelyrekonstrukciós támogatások irányába, de nem jelentenek olyan mértékű beavatkozást, ami kifejezetten nagy beruházási igényűek. A Hencidai Csere-erdő Natura 2000 terület vonatkozásában ebbe a körbe illeszthető eszközök a következők:

-

A jelenlegi támogatási rendszer nem teszi érdekeltté a gazdálkodókat a nem hasznosított mezőgazdasági területek megőrzésében, hanem jellemzően azok eltüntetésére ösztönöz.
Mivel ezek a területek nem támogatható területrészek, a támogatható terület maximalizálása érdekében a gazdálkodók gyakran eltüntetik a szegélyvegetációt, cserjéseket, kaszálják az értéktelen szénát adó, vagy vízállásos területeket is, amelyeken korábban nem folytattak intenzív jellegű gyepgazdálkodást. Ez a helyzet úgy javítható, ha agrártámogatás lesz igényelhető a nem művelt területekre, azaz nemcsak a kivett művelési ágú területekre, hanem a művelés alatt álló területek egyes részterületeire is.
A Natura 2000 területek közötti koherencia biztosítása érdekében fontos lenne a természeti területek és az ökológiai hálózatba tartozó területek kedvező állapotának megőrzése a Natura 2000 területeken kívül is.
A fenti problémára megoldás lehet, ha a természetvédelmi szempontból értékes, de gazdaságosan nem művelhető területek is legalább minimális mértékben támogathatóak lennének, ezáltal nem lennének teljesen haszontalanok a tulajdonosok, földhasználók

számára.
A támogatási rendszer kialakítása során figyelembe kellene vennie a támogatásra benyújtott terület természetvédelmi értékességét, sajátos ökoszisztéma szolgáltatásait, az ott megtalálható, elkülönülő élőhelyfoltok természetességi értékét és a jó természetességű területeken vagy részterületeken azoknak a fennmaradását segítő gazdálkodást vagy akár a „nem beavatkozást" kellene ösztönözni.

3.3.2. Pályázatok

A tervezési területre a természetvédelmi célkitűzések megvalósításával kapcsolatos pályázat nincs folyamatban, sem tervezési fázisban.

3.3.3. Egyéb

A tervezési területre nincs egyéb javaslat.

3.4. A terv egyeztetési folyamatának dokumentációja

3.4.1. Felhasznált kommunikációs eszközök

- egyeztető fórum megszervezése és lebonyolítása
- önkormányzati közzététel
- a fenntartási terv internetes felületen való megjelenítése
- érintettek levélben vagy e-mailben való megkeresése

3.4.2. A kommunikáció címzettjei

- Natura 2000 területtel érintett gazdálkodók
- Natura 2000 területtel érintett földhasználók, hasznosítók és kezelők
- érintett földrészletek tulajdonosai
- földbérlők
- területi államigazgatási szervek
- települési önkormányzatok
- társadalmi szervezetek
- helyi lakosság

A társadalmi egyeztetés szervezése, lebonyolítása:

A fenntartási tervre vonatkozó véleményeket 2017.02.22-ig várjuk az emisszion2@gmail.com email címre, vagy postai úton a következő címre: E-misszió Egyesület, 4400 Nyíregyháza, Szabolcs u. 6. A fenntartási terv egyeztető fóruma 2017.02.14-én 13:00 órai kezdéssel,

Hencida község Polgármesteri Hivatalának Tanácskozó termében (4123 Hencida, Kossuth tér 1.) kerül megtartásra. A fenntartási terv jelen tervezete honlapunkról letölthető: http://www.e-misszio.hu/n2

3.4.3. Egyeztetés hatósági és területi kezelő szervekkel

A fenntartási tervre vonatkozó véleményeket 2017.02.22-ig várjuk az emisszion2@gmail.com email címre, vagy postai úton a következő címre: E-misszió Egyesület, 4400 Nyíregyháza, Szabolcs u. 6. A fenntartási terv egyeztető fóruma 2017.02.14-én 13:00 órai kezdéssel, Hencida község Polgármesteri Hivatalának Tanácskozó termében (4123 Hencida, Kossuth tér 1.) kerül megtartásra. A fenntartási terv jelen tervezete honlapunkról letölthető: http://www.e-misszio.hu/n2